

Ключевые слова: медиасредство, начальная школа, средство обучения, иностранные языки.

The article presents some examples of different classifications of media for effective arrangement of educational process. It identifies classifications for convenient choice of media aids in the process of teaching foreign language in primary school. It suggests and analyzes classification of some ways of media use in teaching foreign languages to junior pupils.

Key words: media aids, primary school, classification, teaching aids, foreign language.

УДК 378:372.811.1:055.591.6

Руднік Ю.В.,

*викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті визначено мету, завдання, зміст, методи і форми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов з урахуванням сучасних вимог до особистості вчителя початкової школи.

Ключові слова: *зміст професійної підготовки, майбутній вчитель початкової школи, форми, методи, інноваційні технології, іноземні мови.*

Постановка проблеми та її актуальність. Інновації є сутністю сьогодення. Вони імплементовані в усі сфери нашого життя, зокрема в освітню. Сучасна освіта перебуває у стані організаційного реформування, чинниками якого виступають глобалізаційні та інтеграційні процеси, перехід до інформаційного суспільства, або суспільства довічного знання [6, 197], що зумовлюють переорієнтацію усієї системи професійної підготовки на інноваційний розвиток. Упевнені, що однією зі складових процесу реформування є іншомов-

на підготовка вчителя, зокрема початкової школи (ПШ), оскільки дедалі більшої актуальності набувають тенденції раннього навчання іноземних мов (ІМ).

Важливість іншомовної підготовки вчителя ПШ визнана сьогодні на державному рівні, що підтверджено уведенням ІМ в інваріантну складову базового компоненту Державного стандарту початкової загальної освіти [3].

У контексті вищезазначених тенденцій особливого значення набуває досягнення високої якості освіти та підготовка фахівця відповідно до нових суспільних вимог. Підготовка майбутнього вчителя ПШ починається зі зміни його ролі, коли він вже не виступає єдиним носієм знань, тобто ретранслятором, а стає координатором освітнього процесу [5, 68]. Тому сьогодні успішним і затребуваним є вчитель ПШ, який пройшов поглиблену іншомовну підготовку і здатний застосовувати інноваційні технології навчання ІМ для досягнення поставленої мети та забезпечення найвищого рівня якості освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. У дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців акцентовано увагу на різних аспектах професійної підготовки вчителів ПШ, а саме: програмно-методичне забезпечення підготовки (А. Алексюк, Т. Байбара, Н. Бібік та ін.), зміст педагогічної діагностики (В. Максимов, С. Мартиненко, І. Підласий та ін.), формування творчої особистості (І. Зязюн, Н. Кічук, С. Сисоєва та ін.), підготовку вчителя до виховної роботи (О. Савченко, Л. Хомич та ін.), підготовку вчителя ПШ до навчання ІМ молодших школярів (О. Бігич, О. Котенко та ін.).

Інноваційні педагогічні технології з філософської точки зору розглядали В. Андрущенко, В. Бех, І. Дичківська, В. Кремень та ін. Загальну методологію досліджень із застосування інноваційних технологій навчання ІМ у ПШ розробляли О. Коломінова, М. Майер, С. Роман та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як засвідчив аналіз науково-методичної літератури, питання підготовки вчителя ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ висвітлено недостатньо, зокрема, не визначено її особливості та умови, а також не обґрунтовано концептуальні засади. Невирішеною залишається суперечність між суспільним замовленням на підготовку вчителів ПШ, які не лише досконало володіють ІМ, а здатні застосовувати інноваційні технології у навчально-виховному процесі, та недостатньою розробленістю концептуальних підходів до визначення змісту цієї підготовки з урахуванням іншомовної складової.

Мета статті — визначити та обґрунтувати мету, завдання, зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж схарактеризувати концептуальні засади підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, необхідно уточнити поняття «концепція», яке є базовим у контексті представленої статті. За визначенням педагогічного словника «концепція» (від лат. *conception* — сукупність, система) — система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії [1, 177]. Уточнюючи поняття концепції підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, зазначимо, що воно вміщує в собі обґрунтування мети, завдань, змісту, методів та форм навчання студентів вищих педагогічних навчальних закладів, які забезпечать формування готовності до такого виду діяльності.

На наш погляд, професійна підготовка вчителя ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ відповідно до засад компетентнісного підходу — це процес формування компетенцій, що дозволять майбутньому фахівцеві ефективно застосовувати інноваційні технології навчання ІМ в освітньому процесі ПШ.

Проблема професійної підготовки вчителів є однією з ключових у світовій науково-методичній літературі, оскільки вона виступає потужним засобом поліпшення освіти у суспільстві. В Україні ці проблеми переважно стосуються питань філософії педагогічної освіти, концептуальних засад підготовки вчителів у сучасних умовах інтеграції змісту, форм і методів навчання у вищій педагогічній школі, формування педагогічної майстерності, порівняльній педагогіці [7, 7].

Сьогодні вчителю ПШ не достатньо орієнтуватись в типових педагогічних ситуаціях, які виникають на уроках ІМ, пріоритетним виявляється цілеспрямоване застосування інноваційних технологій навчання, оскільки вони спрямовані на покращення саме якісного рівня освіти, а також відповідають головним вимогам, які ставлять концепції особистісно-орієнтованої та компетентнісної освіти [4, 149].

Запитом суспільства є вчитель ПШ, який не просто досконало володіє ІМ, методикою її викладання, педагогічною майстерністю, а є фахівцем-«універсалом», який вміє інтегрувати знання з різних предметів, здатний диференціювати навчальний матеріал відповідно до психолого-педагогічних особливостей молодших школярів, їх стилів навчання тощо. Разом з тим, це вчитель, який володіє інновацій-

ними технологіями навчання ІМ. Підтвердження цієї думки ми знаходимо в багатьох дисертаційних дослідженнях, зокрема, у Ю. Будас, О. Гончарової, Т. Демиденко, Н. Клокар, О. Козлової, Л. Петриченко та ін. Увагу в дослідженнях вищезазначених науковців сконцентровано на інноваційності, яку визначають як складову діяльності вчителя. Так, О. Гончарова у поняття «готовність майбутнього вчителя ІМ до інноваційної діяльності» включає такі складові: поінформованість про закономірності та сучасні тенденції розвитку іншомовної освіти, нові технології та авторські методики викладання ІМ, володіння способами інноватизації професійно-педагогічної діяльності, емоційно-позитивне ставлення до проблем оновлення змісту, методів та форм організації іншомовної освіти [2]. Зазначимо, що ми диференціюємо поняття «готовність до інноваційної діяльності» та «готовність до застосування інноваційних технологій навчання». Перше з зазначених є більш широким за своїм значенням, а друге застосовується у вузькому контексті конкретних технологій та умов, дотримання яких забезпечить ефективність освітнього процесу з конкретного предмету.

Характеристика підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ включає аналіз її мети, змісту, форм та методів. Пропонуємо розглянути ці аспекти у вищезазначеному порядку. Відтак, мета, на нашу думку, полягає у формуванні готовності майбутніх фахівців до такого виду діяльності. У свою чергу досягнення мети передбачає реалізацію завдань, а саме: обґрунтування змісту, організаційних форм та методів підготовки вчителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ.

Підготовка майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ здійснюється у вищих педагогічних навчальних закладах та відбувається у трьох напрямках: загальнотеоретичному, методичному та психологічному. Результатом вищезазначеної підготовки виступає не просто готовність до майбутньої професійної діяльності, а готовність вчителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, під якою ми розуміємо особистісне утворення, що забезпечує ефективне застосування інноваційних технологій навчання ІМ у ПШ у процесі професійно-педагогічної діяльності і передбачає отримання знань, умінь, досвіду такого виду діяльності.

Цілком погоджуємось з точкою зору науковця О. Троценко, яка визначає наступні вимоги до професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ: володіння психолого-педагогічними знаннями; формування іншомовної комунікативної компетентності; теоретичні знання і практичні вміння з навчального предмету (ІМ), методики

його викладання; педагогічну майстерність; урахування індивідуальних психологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку; розвинені комунікативні здібності; вміння застосовувати перспективні педагогічні технології; створювати сприятливі умови для саморозвитку особистості [8].

Проте, слід зазначити, що сьогодні все частіше виникає проблема, недостатньої уваги щодо моделювання практичних ситуацій розв'язального характеру відповідно до потреб реальної практики, що призводять до нерозуміння специфіки організації навчальної діяльності в умовах варіативності, а також неготовності до впровадження технологій навчання [4, 150]. Тому виникає необхідність перегляду концепції професійної підготовки вчителя ПШ, особливо щодо насичення її змісту практично-орієнтованими компонентами, а також відповідності таким вимогам, як от: розвиток емоційно-позитивного ставлення та підготовка до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, формування прагнення до самостійного пошуку та експериментування; посилення методичної підготовки, забезпечення актуальними знаннями у галузі педагогічної інноватики.

Таким чином, на нашу думку, зміст підготовки майбутнього учителя ПШ з урахуванням сучасних вимог до його особистості, що стосується знань, умінь та навичок застосування інноватики у власній педагогічній діяльності має охоплювати такі компоненти: дисципліни циклу «Іноземна мова», оскільки вони є теоретичним підґрунтям та закладають основи методики її викладання; дисципліни психолого-педагогічного циклу, що надають знання з вікових і психофізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку та допомагають обрати відповідну їх віку інноваційну технологію, а також знання основ педагогічної майстерності, що дозволяє творчо підійти до процесу імплементації вищезазначених технологій в ПШ, крім того вчить здійснювати рефлексію власної педагогічної діяльності; інформатика та споріднені з нею дисципліни, наприклад, «Інформаційні технології навчання», «Основи інформатики з елементами програмування», що допоможуть оволодіти знаннями щодо сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які, безперечно, є успішною передумовою для подальшого застосування інноваційних технологій навчання ІМ в ПШ.

Варто зазначити, що у зміст дисциплін психолого-педагогічного циклу необхідно включити основи педагогічної інноватики, для того, щоб навчити студентів диференціювати традиційні та інноваційні технології навчання і закласти розуміння категоріального апарату вищезазначеної дисципліни. Ефективність такої підготовки забезпечується

дотриманням принципу інтеграції, тобто взаємозалежності усіх дисциплін навчального плану та їх змісту. Оскільки упевнені, що навчання ІМ у ПШ має свої відмінності від інших предметів, тому саме одночасний аналіз педагогічних інноваційних технологій та інноваційних технологій навчання ІМ дозволить майбутньому фахівцю ефективно оволодіти необхідною сукупністю знань, умінь, навичок. Разом з тим, варто зазначити, що для оволодіння особливостями застосування інноваційних технологій навчання ІМ в ПШ не достатньо однієї дисципліни, наприклад, «Методики навчання ІМ», тому обов'язковим є функціонування окремої дисципліни, або спецкурсу, метою якого є вивчення сучасних (традиційних та інноваційних) технологій навчання ІМ, формування готовності майбутніх вчителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ шляхом набуття практичних навичок завдяки педагогічному проектуванню та моделюванню. Змістом вищезазначеного спецкурсу повинні стати актуальні інноваційні технології навчання ІМ (сутність, види, функції) та умови їх ефективного застосування, специфіка навчання і навички організації навчального процесу з ІМ з урахуванням застосування інноваційних технологій навчання ІМ.

Щодо форм та методів підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, зазначимо, що досягнення необхідного професійного рівня готовності до такого виду діяльності вбачаємо у поєднанні традиційних методів навчання з інноваційними, які спрямовані на подолання консерватизму, характерного традиційній системі освіти. Серед форм навчання, які забезпечать готовність майбутніх фахівців до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, виокремлюємо аудиторні (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні, виробнича практика) та позааудиторні (щорічні студентські наукові конференції, курсові роботи, студентські наукові гуртки). Проте погоджуємось з тим, що такі традиційні форми роботи повинні набути інноваційного характеру, відтак лекція перетворюється у лекцію-візуалізацію, лекцію із мультимедійним супроводом, відеолекцію, інтерактивну лекцію тощо. До того ж, особливої уваги заслуговує метод перевернутого навчання (*flipped learning*), який може бути застосований з тією ж освітньою метою та забезпечити більш динамічне, інтерактивне навчання [6, 205].

Ефективними формами навчального процесу вважаємо такі типи семінарських занять: семінар-дискусія, семінар-конференція, семінар-розв'язання проблемних завдань, семінар-«мозковий штурм» тощо. Практичні заняття набувають інтерактивності, тому переважають гру-

пові форми роботи, робота в парах, а також такі методи, як от: «акваріум», «мікрофон», «мозковий штурм», «коло ідей», дискусія, ток-шоу тощо.

У процесі підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ найбільш ефективними, на нашу думку, є такі методи: комбіноване навчання (Blended Learning — поєднання інтерактивних методик з інформаційними технологіями), Web-квести, тренінги, кейс-метод тощо. Останнім часом особливої актуальності набуває дистанційне навчання, яке також можна вдало поєднати з аудиторними формами роботи, особливо у контексті проектної діяльності.

Серед ефективних технологій навчання у контексті підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ варто відзначити інформаційні та мультимедійні технології, застосування яких сприяє диференціації навчального матеріалу, розвитку креативності, активізації навчального процесу та підвищенню мотивації студентів, а також економії аудиторного часу завдяки інтенсифікації процесу навчання; доступності та швидкості передачі інформації, що може бути дозована та контрольована учасниками освітнього процесу.

Провідним, на нашу думку, принципом організації змісту підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ є принцип інтеграції, тобто взаємозв'язку дисциплін психолого-педагогічного циклу, циклу «Іноземна мова», споріднених з інформатикою дисциплін та обов'язкової дисципліни «Інноваційні технології навчання ІМ». Серед форм і методів навчання таких фахівців вдалим вважаємо поєднання традиційних методів і форм з інноваційними.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Підсумовуючи зміст, форми, методи підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ, констатуємо, що дослідження цих аспектів професійної підготовки вчителя ПШ не обмежується матеріалом, викладеним у цій статті. Перспективу подальших наукових досліджень вбачаємо у розкритті та обґрунтуванні практичних механізмів реалізації визначених у статті концептуальних засад підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ на освітньо-кваліфікаційному рівні «бакалавр» у вищих педагогічних навчальних закладах.

Джерела

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. — К. : Либідь, 1997. — 374 с.
2. Гончарова О.А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О.А. Гончарова. — К., 2008. — 264 с.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>.
4. Коваль Л.В. Концептуальні засади формування змісту технологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи / Л.В. Коваль // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер: Педагогічні науки. — 2014. — Вип. 1. — С. 154–161.
5. Котенко О.В. Особистість вчителя у процесі іншомовної взаємодії на уроках іноземної мови в початковій школі / О.В. Котенко // материалы VIII mezinárodní vědecko — praktická conference, [«Efektivní nástroje moderních věd – 2012»] — Díl 19. Pedagogika: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. — Stran. 65 — 69.
6. Скубашевська О.С. Сучасні тенденції інновативних форм навчання у другому десятиріччі XXI ст. / О.С. Скубашевська // Науковий вісник. Серія «Філософія». — Харків : ХНПУ, 2015. — Вип. 44. — С. 197–209.
7. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації. Аналітичне дослідження: [Проект ПР ООН, МФ «Відродження»] / В. Олійник (керівник проекту), Я. Болюбаш, Л. Даниленко, В. Довбищенко, І. Єрмаков, С. Клепко; за ред. П. Згаги. — Полтава–Київ : ПОІППО, 2003. — 102 с.
8. Троценко О.Я. Педагогічне моделювання професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкової школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 — теорія і методика проф. освіти / Троценко Ольга Ярославівна. — Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. — 20 с.

В статье определены цель, задания, содержание, методы и формы профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы к применению инновационных технологий обучения иностранным языкам с учетом современных требований к личности учителя начальной школы.

Ключевые слова: *содержание профессиональной подготовки, будущий учитель начальной школы, формы, методы, инновационные технологии, иностранные языки.*

In the article aim, tasks, content, methods and forms of future primary school teachers' professional training for implementation of innovative technologies

in foreign language teaching are characterized, considering the current demands to the primary school teacher`s personality.

Key words: *content of professional training, future primary school teacher, forms, methods, innovative technologies, foreign languages.*

УДК 372.881.111.22

Соломаха А.В.,

*доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат філологічних наук*

КОМП'ЮТЕРНА ЛІНГВОДИДАКТИКА ТА ІНШОМОВНА ОСВІТА ПЕДАГОГА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті окреслено етапи розвитку комп'ютерної лінгводидактики як інтегрованої дисципліни та обґрунтовано необхідність використання її здобутків в процесі іншомовної освіти педагога. Запропоновано також перелік інформаційно-навчальних матеріалів, необхідних для створення інформаційно-освітнього середовища для вивчення певної іноземної мови, що забезпечить підвищення якості формування іншомовної комунікативної компетентності студентів та учнів.

Ключові слова: *лінгводидактика, іноземна мова, інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійне інтерактивне навчальне середовище.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Однією з особливостей кінця ХХ — початку ХХІ сторіччя є надзвичайне прискорення технічного прогресу. Людство почало стикатися з постійним удосконаленням та розвитком техніки, яка стає все «розумнішою», і не кожна людина, особливо старшого віку, встигає осягнути усі її особливості та нові можливості. Технічний прогрес з однієї сторони полегшує діяльність людини в усіх сферах життя, з іншої — ставить нові виклики та змушує людину вчитися протягом усього життя. Такі процеси вимагають швидкої перебудови існуючої системи освіти, впровадження нових технологій та методів навчання, що, у свою чергу, неможливо зроби-